

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на
Александър Петров Капитански

на тема:

**„Влияние на личностния стил на треньора върху бърнаут на
спортисти“**

за получаване на образователната и научната степен „доктор“

научен ръководител: Проф. д-р Михаил Георгиев

рецензент: Проф. д-р Галина Домусчиева-Роглева

Дисертационният труд разглежда съвременен и значим за спортната психология проблем, свързан с личностния стил на треньора и влиянието върху проявите на бърнаут при спортисти. Предотвратяването на появата му се разглежда като важен въпрос в литературата по спортна психология, защото бърнаутът се характеризира с емоционално и физическо изтощение, загуба на удовлетвореност от постижението, обезценяване и отчуждаване от спорта.

Множество проучвания показват, че проявите на бърнаут са свързани с мотивационни проблеми, както и че спортистите са по-заstraшени от прегаряне, когато имат ниска социална подкрепа и негативна връзка между треньор и спортист. Тези резултати подчертават влиянието на личностния стил на треньора върху нивата на бърнаут при спортистите.

В тази връзка темата на дисертацията е значима и се откроява със своята актуалност, тъй като по-широките познания в тази сфера допринасят за по-ясното разбиране на личностния стил на треньора и могат да допринесат за разработване и обогатяване на интервенциите за предотвратяване на бърнаут при спортистите.

Представената дисертация е с обем 175 страници, включително литература и 5 приложения, илюстрирана е с 11 таблици и 16 фигури. Библиографската справка съдържа 211 източника, от които 66 - на кирилица, 145 - на латиница. Структурата е класическа: увод, три глави, библиография.

Теоретичният обзор в дисертацията очертава основните научни постижения в областта на проучваната проблематика. Той е фокусиран върху водещите конструкти и тяхната взаимовръзка. Разгледани и анализирани са множество теоретични и емпирични изследвания, като докторантът се стреми да представи идеите на изследователите в тяхната историческа последователност, но откроява и съвременните постижения в тази област.

Първата глава (7 – 86 стр.) съдържа теоретичната постановката на проблема. Литературният обзор изяснява същността на конструкта личностен стил. Разгледано е развитието на концепцията за личностния стил като обобщен модел на адаптация, който включва както вътрешни психологически процеси, така и външни прояви.

Представени са връзките между личностния стил и лидерството в социален и професионален контекст; въздействието на лидерството върху организационната среда, разграничават се трансформационното и служебното лидерско поведение. Акцентираща се върху адаптивността – способността да се усвояват нови знания и да се реагира адекватно на разнообразни ситуации.

Акцентирано е върху междуполовите различия в лидерството; връзката между спортното лидерството и личностния стил на треньора. Връзката между лидерските умения и индивидуалните характеристики на треньора е ключова за разбирането на дългосрочното въздействие върху състезателите и тяхната кариера.

Отделен параграф е посветен на лидерския стил на треньора, на трите основни стила, които се прилагат най-често: авторитарен, либерален и демократичен. Анализирани са Многомерният модел на лидерския стил в спорта.

Специално внимание е отделено на модела на взаимоотношенията между треньор и състезател, който е рамка за разбиране на връзката между емоционалната близост, взаимната ангажираност и мотивацията.

Втората част на първа глава е насочена към мотивацията в спорта. Първоначално е разгледана теорията за самоопределението, която би могла да обясни последиците от липсата на психосоциална подкрепа в спорта върху благополучието на състезателите. Специално място е отделено и на основните теоретични подходи по отношение на целевата ориентация, мотивационния климат и ролята на значимите личности в изграждането на спортната мотивация.

В следващата част на първа глава се разглежда връзката между удовлетвореността в спорта и автономното поведение. Акцентът е поставен върху удовлетвореността като фундаментален психологически аспект, свързан с цялостното преживяване на човека в различни сфери на живота. В организационната психология удовлетвореността се разглежда като комплексно състояние, повлияно от личностни характеристики, условията на труд и междуличностните отношения. По-нататък се акцентира върху автономното поведение в спорта, като за рамка се стъпва върху теорията за самоопределението. Посочва се решаващото значение на подкрепящата социална среда за формиране на автономно поведение. Анализират се факторите, които влияят върху автономното поведение и удовлетвореността на спортиста.

Последният контрукт, който се разглежда в първа глава е бърнаутът - основни прояви, същност, ролята на стреса за възникването му. Анализират се проявите и изследванията на бърнаут в спорта, както и

начинът, по който засяга спортисти и треньори, както и причините и следствията за професионално прегаряне при спортистите. Илюстриран е с Интегрирания модел на бърнаут при спортисти, който включва факторите, предизвикващи стрес, личностните характеристики, когнитивните оценки и влиянието на външната среда .

Литературният обзор е логично структуриран и показва добро познаване на проблемите, свързани с темата. Докторантът демонстрира знания и компетенции при представяне на проблематиката, към която е насочена дисертацията

Втората глава (91 - 100 стр.) съдържа работната хипотеза, целта, задачите, методиката и организацията на изследването. Четирите задачи на изследването конкретизират поставената цел въз основа на достатъчно голяма извадка.

Изследването е проведено върху извадка от 161 състезатели от различни видове спорт, разделени според възраст, пол и стаж.

Методическият инструментариум включва пет методики, подходящо подбрани за целите и задачите на изследването:

1. Скала за изследване на лидерството в спорта (Leadership Scale for Sport – LSS).
2. Въпросник за оценка на възприетата подкрепа за автономно поведение (Sport Climate Questionnaire – SCQ).
3. Скала за измерване на удовлетвореността на спортиста (Athlete Satisfaction Questionnaire – ASQ).
4. Скала за измерване на бърнаут при спортисти (Athlete Burnout Questionnaire – ABQ).
5. Въпросник за изследване на възприетия мотивационен климат – 2 (Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire (PMCSQ-2)).

Точно и коректно е формулирана целта на изследването. Методиката на проучването е ясно и последователно описана. Изследователският

дизайн, процедура и използваните въпросници и скали са адекватни на целта и задачите на дисертацията.

Третата глава (стр. 101 – 167) включва статистическия анализ на резултатите. Поставените в изследването цели и задачи, както и характерът на предполагаемите зависимости между изследваните конструкти, определят статистическите методи, които са приложени при обработката на данните.

Първоначално е реализирана проверката на емпиричните данни от изследването, анализирано е разпределението на променливите от емпиричната матрица. Получените резултати от приложените тестове на Kolmogorov-Smirnov и Shapiro-Wilk насочват към прилагането на непараметрични методи за проверка на хипотези. Представени са подробно резултатите от сравнителния анализ по факторите пол, възраст, спортен стаж, вид спорт.

В следващия параграф са представени резултатите от вариационния анализ за изследваните конструкти. Анализирани са детерминиращите фактори на отделните компоненти на бърнаут чрез прилагане на стъпков регресионен анализ, като в ролята на независими променливи са включени компонентите на лидерския стил, удовлетвореността на спортистите, мотивационния климат и възприетата подкрепа за автономно поведение.

Основен акцент в третата глава е поставен върху проверката на хипотезата на изследването чрез прилагане на метода „Моделиране със структурни уравнения“. Получените резултати потвърждават валидността на хипотезата, че треньорският стил, мотивационният климат и удовлетвореността от спорта са детерминиращи фактори в проявата на бърнаут при спортисти.

Установява се, че удовлетвореността на спортиста се определя най-значимо от възприетата подкрепа за автономно поведение и личното отношение на треньора, а не толкова от обективните спортни постижения.

За оценка на модела е приложен методът Bootstrap. Потвърдено е ключовото значение на удовлетвореността и възприетият мотивационен климат, ориентиран към майсторство за предпазване от бърнаут, докато мотивационният климат, ориентиран към представяне не оказва значимо въздействие.

Подробно са анализирани резултатите от факторния анализ по отношение латентните променливи, както и на директните, индиректните и смесените влияния и на изследвания структурен модел. Получените резултати са описани и анализирани коректно. Те са представени в табличен и графичен вид, като по този начин се акцентира върху значимите взаимовръзки между изследваните феномени. Последният параграф обобщава получените резултати.

На базата на получените резултати от изследването са формулирани 9 извода и няколко препоръки, които следват логиката на анализа, поставените задачи и извършената експериментална работа. Една от препоръките се отнася до включване в научните изследвания на структурата на удовлетвореността на спортиста и възприетата подкрепа за автономно поведение. Останалите препоръки имат изцяло практическа насоченост и са напълно осъществими.

Съществените приноси на дисертационния труд имат научен и приложно-практически характер. Те са свързани с провеждането на изчерпателно изследване чрез добре подбрани методики на лидерския стил, възприетата подкрепа климат за автономно поведение, удовлетвореността на спортиста, проявите на бърнаут при състезатели и възприетия мотивационен климат.

Приносен модел на дисертационния труд е обобщения анализ на емпиричните данни (структурен модел на причинно-следствени отношения) чрез метода моделиране със структурни уравнения. Прецизно

са формулирани и са проверени статистическите хипотези за директно влияние на екзогенните променливи и за установяване на ефекта.

Приносите за треньорската практика и спортната педагогика (теоретичен, методологичен, емпиричен, приложен, моделен, приложимост в обучението и превантивни мерки) са формулирани ясно и са подкрепени с аргументи, като обективно отразяват постиженията на дисертационния труд.

Приложена е Служебна бележка за проверка на научния труд за антиплагиатство и не са установени недопустими граници на плагиатство.

Авторефератът отразява коректно съдържанието на дисертационния труд и в него са представени, анализирани и интерпретирани най-значимите проблеми и резултати.

Представените две самостоятелни публикации са свързани с дисертационния труд и съответстват на наукометричните критерии за образователната и научна степен „Доктор“ в професионалното направление.

Заключение: Дисертационният труд на Александър Капитански на тема: „Влияние на личностния стил на треньора върху бърнаут на спортисти“ е цялостно и задълбочено изследване на актуална научна тематика, като получените данни са значими и релевантни на поставените цели и задачи. Дисертацията и свързаните с нея публикации съответстват на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“, регламентирани в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Наредбата за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в НСА „Васил Левски“.

Като имам предвид актуалността на темата на дисертационния труд, задълбоченият теоретичен анализ на изследователските данни и успешно

проведеното изследване, давам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 7.6. „Спорт“, докторска програма „Спортна психология“ на Александър Петров Капитански.

07.08.2025 г.

Рецензент:

(проф. д-р Галина Домусчиева-Роглева)

REVIEW

of **Alexander Kapitanski's** dissertation work entitled:

" The Influence of the Coach's Personality Style on Athlete Burnout"

for obtaining the educational and scientific degree "PhD"

in the doctoral program "Sports Psychology"

in the professional field 7.6. "Sport"

Scientific supervisor: Prof. Mihail Georgiev

Reviewer: Prof. Galina Domuschieva-Rogleva

The dissertation addresses a contemporary and significant issue in sports psychology, namely the coach's personality style and its influence on athlete burnout.

Preventing burnout is considered an important topic in sports psychology literature, as it is characterized by emotional and physical exhaustion, loss of achievement satisfaction, devaluation, and detachment from sport.

Numerous studies show that manifestations of burnout are linked to motivational problems and that athletes are at greater risk when they lack social support and experience a negative coach-athlete relationship. These findings highlight the importance of the coach's personality style in relation to athlete burnout levels.

In this regard, the dissertation topic is timely and relevant, contributing to a deeper understanding of the coach's personality style and potentially supporting the development and enhancement of interventions aimed at preventing burnout in athletes.

The dissertation comprises 175 pages, including references and five appendices. It is illustrated with 11 tables and 16 figures. The bibliography includes 211 sources — 66 in Cyrillic and 145 in Latin script. Structurally, the work is built according to the requirements, including an introduction, three chapters, and a bibliography.

The theoretical review outlines major scientific achievements in the researched field, focusing on the core constructs and their interrelations. Numerous theoretical and empirical studies are examined, with the doctoral candidate presenting research ideas both in their historical development and current state.

Chapter one (pp. 7–86) presents the theoretical framework. The literature review clarifies the essence of the "personality style" construct. The development of the concept is explored as a generalized adaptation model encompassing both internal psychological processes and external behaviors.

Connections between personality style and leadership in social and professional contexts are discussed, along with the impact of leadership on organizational environments. Transformational and servant leadership styles are differentiated, with an emphasis on adaptability—the ability to learn and respond to varied situations.

Gender differences in leadership are also addressed, as is the relationship between sports leadership and the coach's personality style. The link between coaching leadership skills and individual coach characteristics is highlighted as key to understanding long-term impacts on athletes and their careers.

A separate paragraph is devoted to the coach's leadership style, outlining the three most commonly applied styles: authoritarian, liberal, and democratic. The Multidimensional Model of Leadership in Sport is analyzed.

Special attention is given to the Coach-Athlete Relationship Model, which frames the emotional closeness, mutual engagement, and motivation between coach and athlete.

The second part of chapter one focuses on motivation in sports. It starts with Self-Determination Theory, which helps explain the consequences of lacking psychosocial support on athlete well-being. Theoretical approaches regarding goal orientation, motivational climate, and the role of significant individuals in forming athletic motivation are also discussed.

Further, the chapter explores the relationship between satisfaction in sport and autonomous behavior. Satisfaction is treated as a fundamental psychological factor in human experience across life domains. In organizational psychology, it is seen as a complex state influenced by personality traits, working conditions, and interpersonal relations.

Autonomous behavior in sport is analyzed within the framework of Self-Determination Theory. The crucial role of a supportive social environment in shaping autonomy is emphasized. The chapter analyzes the factors that affect athlete satisfaction and autonomy.

The final construct discussed in first chapter is burnout - its main manifestations, nature, and the role of stress in its development. Burnout symptoms and studies in sports are reviewed, along with its impact on athletes and coaches. Causes and consequences of professional burnout in athletes are analyzed. The Integrated Athlete Burnout Model is illustrated, incorporating stress factors, personality traits, cognitive assessments, and environmental influences.

The literature review is logically structured and demonstrates solid understanding of the issues. The doctoral candidate exhibits competence and insight in presenting the research topic.

The second chapter (pp. 91 - 100) contains the working hypotheses, the goal, the tasks, the object, the subject, the methodology, and the organization of the research. The goal of the study is well-defined. The four research tasks support the realization of the set goal, based on a sufficiently large sample.

The study was conducted on a sample of 161 athletes from various sports, divided by age, gender, and years of experience.

The methodological toolkit includes five well-selected instruments:

1. Leadership Scale for Sport (LSS)
2. Sport Climate Questionnaire (SCQ) – for assessing perceived autonomy support
3. Athlete Satisfaction Questionnaire (ASQ)
4. Athlete Burnout Questionnaire (ABQ)
5. Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 (PMCSQ-2).

The research aim is clearly and precisely formulated. The methodology is logically and consistently described. The design, procedures, and tools are appropriate for the dissertation's goals and tasks.

The third chapter (pp. 101 - 167) includes the statistical analysis of the results of the study. The selected goal and tasks, as well as the presumed relationships between constructs, determine the statistical methods used.

First, the empirical data distribution was tested using Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests, which suggested the use of non-parametric methods for hypothesis testing. Comparative analysis results based on gender, age, years of experience, and type of sport are presented in detail.

The next section covers the results of variation analysis for the studied constructs. Determinant factors for the various burnout components were analyzed using

stepwise regression analysis, with independent variables including leadership style components, athlete satisfaction, motivational climate, and perceived autonomy support.

A central focus in chapter three is the testing of the research hypothesis via Structural Equation Modeling (SEM). The findings confirm the hypothesis: coaching style, motivational climate, and sport satisfaction are determining factors in athlete burnout.

Athlete satisfaction is found to be primarily influenced by perceived autonomy support and the coach's personal involvement, rather than by objective sport achievements.

The Bootstrap method was used to evaluate the model. It confirms the critical role of satisfaction and mastery-oriented motivational climate in preventing burnout. In contrast, performance-oriented motivational climate has no significant impact.

Factor analysis results concerning latent variables, as well as direct, indirect, and mixed effects in the structural model, are thoroughly analyzed. Results are correctly described, supported by tables and graphs that highlight significant relationships between constructs. The final paragraph summarizes the findings.

Based on the results obtained from the study, nine conclusions and several recommendations have been formulated, which follow the logic of the analysis, the stated research objectives, and the conducted experimental work. One recommendation concerns including athlete satisfaction structure and perceived autonomy support in future research. The remaining recommendations are entirely practice-oriented and are fully feasible.

The key contributions of the dissertation are both scientific and applied. These include a comprehensive study using appropriate tools to measure leadership style, autonomy-supportive climate, athlete satisfaction, burnout, and motivational climate.

A major contribution is the synthesized empirical data analysis through Structural Equation Modeling, which defines cause-effect relationships. Statistical hypotheses for the direct effects of exogenous variables are precisely formulated and verified.

Contributions to coaching practice and sport pedagogy (theoretical, methodological, empirical, applied, model-based, with educational application and prevention implications) are clearly defined, well-argued, and objectively reflect the dissertation's achievements.

A Staff Note is attached to check the scientific work for anti-plagiarism, and no unacceptable limits of plagiarism have been established.

The author's summary of the dissertation correctly reflects the content of the dissertation and presents, analyzes, and interprets the most significant problems and results.

The two independent publications are related to the dissertation and meet the scientometric criteria for earning the educational and scientific degree "Doctor" in the relevant field.

Conclusion: The dissertation by Alexander Kapitanski, titled " The Influence of the Coach's Personality Style on Athlete Burnout " is a comprehensive and in-depth study of a timely scientific topic. The data obtained are relevant and consistent with the stated goals and tasks. The dissertation and related publications meet the requirements for obtaining an educational and scientific degree "Ph.D.", regulated in the Law for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRARB), and the Regulation on acquiring the educational and scientific degree "Ph.D." at National Sports Academy "Vasil Levski"

Considering the topic's relevance, the depth of theoretical analysis, and the successful empirical research, I give a positive evaluation and recommend to the

the respected Scientific Jury to award the educational and scientific degree "Ph.D." in professional direction 7.6 "Sport", doctoral program "Sports Psychology", to Alexander Kapitanski.

08/07/2025

Reviewer:

(Prof. Dr. Galina Domuschieva-Rogleva)